

(Joan. VIII.). Quæ verba s. Joannes Chrysost. et s. Leo M. de sanctitate et justitia explicant, a qua ille decidit (1). Illud quoque accedit, quod s. Judas scribit: *Angelos qui non servaverunt suum principatum* (2). Denique Ezechielis verba XXVIII, 15: *Perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te*, in persona regis Tyri prolata, mystice de Luciferi gratia et gloria s. Gregorius M. (3) alique patres passim exponunt (4).

Dixi hanc esse communem patrum et theologorum sententiam; non enim defuerunt, teste s. Augustino (5), qui existimaverint Angelos in puris naturalibus conditos fuisse. Hugo a s. Victore et Petrus Lombardus inter scholasticos, quos plerique usque ad s. Thomam theologi sunt secuti, opinati pariter sunt, Angelos omnes per aliquod tempus ab ipso creationis tempore in puris naturalibus fuisse (6). Relata autem verba s. Augustini, fatente ipsomet Berti, commode possunt de gratia actuali, ex qua esset in Angelis actus amoris casti, exponi (7); quod et Estius confirmat (8). Hoc obiter dictum sit adversus jansenianos, qui, ut facilius impugnare possint possibilitatem status naturæ puræ, sive in Angelis, sive in homine, ad fidem spectare prædicant Angelos in gratia fuisse conditos.

Præter gratiam sanctificantem actuale pariter auxilium, sine quo perseverare haud potuissent, Angelos omnes sive bonos sive malos consecutos esse,

(1) S. Joan. Chrysost. Hom. LIV, alias LIII, In Joan. num. 3, citata Christi verba sic exponit: *In vitæ probitate*. S. Leo M. Serm. XLVIII, alias XLVII, ac De quadrag. x, cap. 2: *Et quia ipse (diabolus) in veritate non stetit, totamque naturæ suæ gloriam, dum superbit, amisit, dolet hominem Dei misericordiam reparari, et in bona, quæ ipse perdidit, introduci*. Vid. edit. Ballerini, tom. 1, pag. 182.

(2) Cfr. Maldonat. in Joan. VIII, 44.

(3) Moral. lib. xxxiv, cap. 17; tum lib. iv, cap. 9; item lib. xix, cap. 3.

(4) Apud Petav. De Angelis, lib. III, cap. 2, § 40 et seqq. Vid. etiam P. de Rubéis, Dissert. xxvi, De gestis, etc. s. Thomæ Aquinatis, cap. 7. n. 1.

(5) De civitate Dei, lib. xi, cap. 13.

(6) Apud Petav. De Angel. lib. 1, cap. 16, ubi inter veteres recenset pro negativa sententia Dydimum et s. Basiliū, qui tamen alibi in contrariam ivit sententiam. Inter scholasticos refert Guillelmum Parisiensem, Rupertum, Hugonem, Petrum Lombardum. In eandem pariter sententiam concesserunt Ægidius, una cum ejus schola Augustiniana, Alexander Alensis, s. Bonaventura, Scotus, Gabriel, alique frequenti agnoscunt, adeo ut ipse s. Thomas in II Sent. dist. 4, q. 1, a. 2. fateatur, hanc opinionem suo tempore communioem fuisse. En ejus verba: *Circa hoc est duplex opinio; quidam enim dicunt, quod Angeli non in gratia, sed in naturalibus tantum creati sunt, et hæc opinio est communior. Alii vero dicunt, Angelos in gratia creatos esse. Harum autem opinionum, quæ verior sit, non potest efficaci ratione deprehendi. Attamen jansenistæ, omni deposito pudore, tamquam fidei articulum affirmantem sententiam propugnant!*

(7) Lib. x, cap. 8.

(8) In II Sent. dist. III, § 7, ubi utriusque sententia argumenta expendit, et questionem hanc inter scholasticos jactari affirmat. Ipse vero non secus ac Berti sententiæ affirmativæ utpote probabiliori assentitur.

communis est omnium fere theologorum sententia, inter quos disceptatur tantummodo circa naturam istius actualis gratiæ, qua præditi Angeli fuerunt; utrum scilicet ejusdem speciei ac entitatis fuerit in omnibus, tum qui perseverarunt, tum qui non perseverarunt, prout augustiniani et congruistæ affirmant, quibus et adstipulantur jansenistæ; an vero diversæ speciei et entitatis, sufficiens nempe in Angelis reprobis et a se efficaci in electis, quod ex suo systemate contendunt thomistæ. Cum nobis autem propositum sit, nullas cum theologis domesticas miscere quæstiones, ideo qui plura cupit, poterit pro sententia augustinianensium et congruistarum consulere inter ceteros Berti et Suarez (1), pro sententia thomistarum card. Gotti (2). Communis item theologorum sententia est, Angelos independentem a meritis Christi gratiam fuisse consecutos (3).

2. His tamen gratis instructi Angeli non omnes in fide officioque constituerunt: cum non pauci ex ipsis per peccatum defecerint, ut ex allatis superius Scripturarum testimoniis liquet. Sed cujusmodi fuit eorum peccatum?

Jamdudum illorum obsolevit opinio, qui existimaverunt ob impudicitiam flagitium e cælo ac Dei consortio ejectos Angelos fuisse. Quapropter alii putarunt propter invidiam Angelos cecidisse; sed ut loquitur s. Augustinus, invidia sequitur superbiam, non præcedit. Verum et hanc ipsam diaboli invidiam alii aliter exponunt; quidam enim arbitrantur ipsum iniquo animo tulisse hominem factum ad imaginem Dei: quidam vero censent agre dæmonem tulisse quod humana natura ad consortium divinitatis extolleretur. At unde constat jam antea Angelis patefactum incarnationis mysterium fuisse? Hinc verba, quæ in libro Sapientiæ habentur: *Invidia diaboli mors intravit in mundum*, sic accipienda sunt, ut per invidiam quidem mors irrepperit in genus humanum, sed ita tamen, ut agnoscat superbiam tanquam sui originem et radicem.

Quocirca diabolus ejusque satellites non alio prius quam superbiæ peccato corruisse, communis fere est patrum sententia, quibus prævit ipsa Scriptura, Eccli. X, 15: *Initium omnis peccati superbia*; I Tim. III, 6: *Non neophytum, ne, in superbiâ elatus, in judicium incidat diaboli*; et alibi passim.

At quo superbiæ genere peccavit? S. Thomas, quem plerique sequuntur, docet superbiam Luciferi in eo fuisse, quod beatitudinem, ad quam factus fuerat, vi sua et non aliena voluerit assequi, in eoque expetiverit fieri similis Altissimo (4). Dignus

(1) Berti, lib. XII, cap. 8, prop. 2; Suarez, De Angelis, lib. v, cap. 12, num. 11 et seqq.

(2) Tom. III, in I part. s. Thomæ, quæst. 6, dub. 8, § 2 et seqq. Cfr. etiam Boucat. Theologia ss. Patrum, vol. II, dissert. 4, De hom. creat. art. 2, concl. 2.

(3) Cfr. Petav. De Incarn. lib. XII, cap. 10, § 9 et seqq. ubi hanc sententiam multis argumentis confirmat.

(4) P. 1, q. 65, a. 3. Petavius tamen op. cit. lib. III, cap. 3, § 23, exposita hac s. Thomæ sententia, quæ haud scio, scribit, an veterum Patrum placuit

est qui legatur s. Doctor Part. I, q. 65, in primis tribus articulis, in quibus ostendit, quomodo spiritus sapientia et natura nobilissimus, peccare potuerit, non ex ignorantia aut oscitantia, sed ex sola superbia et invidia. Sunt qui cum Petavio tenent id evenisse ex Luciferi summa absolutæ dominationis in creatas res omnes cupiditate, tum quod subesse aut obtemperare noluisse, si eam consequi potuisset, prout ipse s. Bonaventura tenet (1). Hæc autem opinio non contemnendis argumentis nititur.

3. An multum vel parum temporis ab Angelorum creatione ad eorum lapsum fluxerit, tum quotnam corruerint, omnino non liquet (2). In dubium tamen revocari nequit, quin post admissum quaecumque et quodcumque peccatum, statim majestatis rei, omnes mulctati fuerint et e cælestibus sedibus ejecti.

Multiplex autem est dæmonum pœna. Prima est justitiæ ac gratiæ sanctificantis amissio; altera est supernaturalis beatitudinis, quæ in intuitiva Dei visione ac fruitione consistit, et ad quam conditi fuerant, privatio; tertia est obtenebratio quædam intellectus et voluntatis in malo obfirmatio sive pertinacia; licet hæc utraque animi virtus in essentialibus neque ablata ipsis, neque imminuta fuerit.

Hæc sunt probata apud omnes. Non idem tamen consensus est circa pœnam, quam vocant, sensus. Nam I. plures ex veteribus censuerunt, non statim inflictam dæmonibus hanc pœnam fuisse. Horum testimonia collegit Petavius (3); e quibus eruiemus nonnullos censuisse, dæmones sempiterna ignis pœna non nisi post extremum judicii diem fore plectendos. Estius tamen existimat, patres loqui de pœna quadam secundaria, quæ tota sit in probis, ignominisque ac rabie, quam subire debebant in universali judicio (4). Quod tamen dubito an verum sit. 2. Plures pariter ex veteribus tradiderunt, non omnes in tartareas regiones fuere compulsi, vicissim quodammodo inter se mutare sedem, et qui in inferis sunt illinc emergere atque ultro citroque commeare. Nec defuerunt denique, qui affirmarent non vero eos igne torqueri (5). Nunc tamen constans communis-

perinde consentanea sit atque illa Guillelmi Parisiensis. Guillelmus autem verisimile arbitratur, diabolū et Angelos ejus divinum sibi honorem voluisse tribui, hoc est, pro diis haberi se et adorari, quod a gentibus obtinere magno deinde studio conati sunt. Non defuerunt theologi, qui idcirco lapsos Angelos dixerint, quod patefacto ipsis futuro incarnationis mysterio, invidia et superbia tumentes, renuerint Deum, hominem factum, adorare. Verum de hac opinione cfr. Petav. lib. III, cap. 2, § 10, ubi exploditur.

(1) Loc. cit. § 26.

(2) Cfr. Petavius ibidem.

(3) Ibid. cap. 4.

(4) In II Sent. dist. 4, § 11.

(5) Cfr. Petav. op. cit. lib. III, cap. 5, ubi præter Origenem pro hac sententia adducit s. Ambro-

que sententia est, tum statim dæmones omnes pœna sensus mulctatos fuisse; tum eos, qui per aera discurrunt ac volitant, infernales spiritus suarum secum ferre tormenta flammarum, ut loquitur Beda (1), veroque proinde igni cremari.

De his hactenus. Qui plura cupit, poterit copiosius hæc, ubi oporteat, ex s. Thomæ atque ex Petavio haurire (2). Non enim tanti momenti sunt, ut a potioribus consecutandis nos diutius detineant.

CAPUT V. — De dæmonum cum hominibus commercio.

Ad hoc dæmonum cum hominibus commercium revocamus omnia eorundem malorum spirituum molimina, sive ad nocendum hominibus eosque vexandos, sive ad eos ad extremum exitum perducendos. Ad primum potissime spectant corporum obsessiones, ad alterum mala omnia, ad quæ dæmones solent homines impellere, sive id demum fiat pacto qualicumque interposito, sive non.

Libenter et nos fatemur non omnia, quæ de energumenis, pythonibus, sagis, lamiis ac arte magica passim traduntur, indiscriminatim admittenda esse; ast nec omnia, quæ dæmoniacos spectant vel substitutiones dæmoniacas, in sola vulgi opinione ponenda esse contendimus. Talis enim opinio secundum s. Thomam procedit ex radice infidelitatis sive incredulitatis, quia non credant esse dæmones nisi in estimatione vulgi tantum (3).

Ex hac radice exoritur pariter recentiorum protestantium passim (4) ac neotericorum biblicorum, multo magis rationalistarum sententia, qui tum dæmonum obsessiones, tum reliquas dæmonum molitiones omnino esse negant. Novis hīs sapientibus ex-

sium, Joan. Damascenū et Theophylactum. Observat autem Vasquez in p. 1, disput. 245, cap. 1, nullam adhuc haberi hæc de re Ecclesiæ definitionem.

(1) In Comm. in cap. 3 epistolæ s. Jacobi Vid. opp. edit. Basil. tom. v, pag. 947.

(2) S. Thom. p. 1. q. 64; Petav. lib. III De Angel. cap. 2 et seqq.; Calmet, Diss. in bonos et malos Angelos, art. 2, quæ est secunda ex his quas præmisit commentariis in Evang. s. Lucae.

(3) In IV Sentent. dist. 34, q. 1, a. 3. Ipsomet Cudworth, Syst. intell. cap. 5, § 82, minime dubitat eos, qui illa quæ vel de divinationibus, vel de magiis, a fortiori vero quæ de obsessionibus dicuntur, inficiantur, impietatis in Deum arguere ac traducere velut de atheismo suspectos.

(4) Cfr. Christ. Thomasius, Dissert. de crimine magiæ, 1701; Mayer, Historia diaboli, edit. 2. Tubinga 1780; Meiners, Allg. krit. Gesch. aller Religionen, seu Universalis critica historia omnium religionum, tom. 1, pag. 398 et seqq. Dæmoniacos omnes non a diabolo aut a dæmonibus vexatos, sed certis morbis afflictos fuisse, Semlerus primus in Germania libere professus est, in Dissert. de dæmoniacis, quorum in Evangelis fit mentio, Halæ 1760, 4., edit. 4., 1779. De hoc autem Semlero, qui est Protestantium bibli-

tos quidem plures ex iis fuisse, evincunt 1. indicia epilepsiae furoris, etc. quae in iis conspiciantur, ex. gr. in juvene, qui Marc. IX habuisse dicitur spiritum immundum, per quem exclamans modo in terram, in aquam modo aut in ignem detruhebatur, ex ore spumam emittebat, frendebat dentibus; 2. Evangelistae ipsi, qui inter genera agrotorum saepe commemorant daemones tanquam singulare agrotorum genus, Matth. IV, 23, 24; X, 18; Marc. I, 32; Luc. IV, 40, 41; V, 15; VIII, 2; IX, 1; XIII, 32. Imo Act. apost. X, 38, omnes aegroti, quorum plerique in Evangelis non vocantur daemones, dicuntur *oppressi a diabolo*; unde apparet apud sacros scriptores idem significare *aegrotum et daemoneum esse, vel vexari a diabolo*. Comprehendunt e contrario daemones nomine aegrotorum, ideoque daemones omittunt, quando generatim omnes, quibus Jesus opem tulit, commemorant Luc. VII, 21, 22; Matth. XI, 5. Hinc saepe dicunt daemones fuisse *sanatos*, quo ipso aegrotos fuisse innunt Matth. VIII, 16; XII, 22; Luc. VII, 21; VIII, 2; IX, 42. imprimis Lucas XI, 14, *spiritum mutum*, et XIII, 11, *spiritum infirmitatis* seu infirmum commemorans, profecto non de spiritu, sed de homine muto et infirmo intelligi voluit; si porro Lucas, qui erat medicus, eandem hanc vocem adhibet: *sanare et sanari a spiritibus et sanare oppressos a diabolo*, VII, 21; VIII, 2, et Act. apost. X, 38, manifestum est, spiritus vicissim pro morbis sumi (1). Ergo.

Resp. N. A. Obstant enim gravissima argumenta a nobis adducta in probationibus. Sed interea directe.

Ad probat. N. vel D. Quae tamen non occurrunt nisi in casu adducto, et optime componi possunt cum daemone obsessione, C. quae ad casus omnes referantur, neque cum vera obsessione componi possunt N. Dupliciter enim errant adversarii, tum scilicet in eo, quod ad omnes velit casus extendere quod singulare est; tum in eo, quod putent non posse obsessionem sive cum hoc sive cum alio quovis morbo conjungi, quod tamen apertissime falsum est. Quid enim impedit, quominus dicamus cum communi patrum et interpretum expositione, a daemone ipso invecum morbum, sic Deo permittente (2)? vel si magis lubet, juvenem illum tum naturali morbo laborasse, tum a daemone fuisse vexatum? maxime quod omnia adjuncta, quae in evangelica historia recensentur, daemone obsessionem necessario exposcant (3).

Haec vero eadem responsio accommodari debet casibus singulis, qui obijciuntur; eadem enim ratio pro omnibus militat.

(1) Ita Jahn, *Archaeologia biblica* § 194.

(2) Cfr. Maldonatus in Matth. xvii, 5.

(3) Cujusmodi profecto sunt tum exprobratio incredulitatis a Christo apostolis facta, tum necessitas orationis et jejunii ad ejus generis daemones expellenda, quae naturalis morbo minime congruunt; nunquam enim medicos novimus, qui oratione se et jejunio ad epilepticos curandos comparant.

Ad id vero, quod additur de voce *sanationis*, animadvertendum est, 1. falsum esse, vocem istam occurrere, ubi de daemone tantum agitur (1); 2. interdum morbos tribui diabolo seu Satanæ, quatenus ipse inceptor peccatorum sit, et a peccatis seu malis moralibus ut plurimum morbi aliaque mala physica tanquam justae peccatorum poenae aut sequela repeli debeant. Hinc est, quod communi dictione oppressi a diabolo appellantur, qui morbis affliguntur (2). 3. Accurate passim evangelistas distinguere aegrotos a daemone; quod non fecissent, si aegroti iidem essent ac daemones. 4. Falsum esse inter sanatos a Christo in adductis locis non recenseri daemones; quod si Matth. XI, 5, non commemorantur, ratio est quia id non patiebatur relatio ad Isaiae vaticinium XXXV, 5, et LXI, 1; ceterum silentium Matthaei supplevit Lucas VII, 21.

I. Inst. 1. Non raro daemones, qui aetate Christi et apostolorum inter alias gentes occurrunt, medicina amissam recuperarunt valetudinem. Hinc 2. licet Joannes judaeos inducat usui loquendi insistentes de daemone, Cap. VII, 19, 20; VIII, 48-52; X, 20, tamen ipse, etsi de aegrotis a Jesu sanatis saepe loquitur, daemoniorum tamen nunquam meminit, Joan. IV, 46; V, 3; VI, 2. Ita 3. etiam Paulus I Cor. XII, 14, omnia dona miraculorum commemorans, de dono ejectionis daemones, quo ipse praeditus erat, Act. apost. XVI, 16, et quod Jesus Marc. XVI, 17; Matth. X, 8; Luc. X, 16, promiserat, altum servat silentium. 4. Hi duo Apostoli itaque daemones aegrotis accesserunt, quia in minori Asia, ubi Joannes evangelium et Paulus primam ad Corinthios epistolam scripsit, ars medica tunc temporis florebat, unde in vulgus quoque innotuerat, hos morbos, daemone tributos, esse naturales. Quod si 5. passim scriptores sacri daemones ad Jesum venisse dicunt vel adductos fuisse, et Jesus ipse dicit: *Ejicio daemones*, si Jesus praeterea daemones alloquitur, illis minatur, eos tacere aut egredi jubet, atque regredi vetat, haec non evincunt, nisi eos usum loquendi secutos fuisse ac se vulgi opinioni accommodasse, vel non nisi tropice esse locutos (3). Ergo.

Resp. ad 1. D. Qui tales putarentur, Tr. vel C. qui tales vere essent. N. Quod nunquam evincunt adversarii.

(1) Sane non occurrit Matth. ix, 33, 34; x, 8, ubi potius de industria distinguunt daemones a aegrotis, seu distinguitur potestas collata a Christo apostolis suis ejectionis daemones et sanandi infirmos; sic distinguuntur ibid. iv, 24 et vii, 22. Frustra pariter hanc vocem quaes Marc. I, 34 ubi etiam discernuntur *vexati languoribus a daemone habentibus*. ibid. 39 et iii, 45; eademque occurrit distinctio ibid. vi, 13; vii, 26-30; xvi, 9, 17; Luc. iv, 33-35, 41; xi, 14-19. Quod si Matth. xii, 22; xvii, 15; Luc. vi, 18; viii, 2, curati exhibentur daemones, patet ex toto contextu vocem illam in sensu translato sumi de liberatione.

(2) Cfr. Maldon. in cap. viii. Matth. v, 17; s. Joan. Chrysost. *Hom. xxvii*, al. xxviii, in *Matth. n. 1, 2*.

(3) Jahn, loc. cit. § 196.

Ad 2. D. Quia propositum Joannis id non exposcebat, C. Quia veros non admittebat daemones vel eos aegrotos censebat N. Etenim, ut omnes norunt, Joannis in conscribendo Evangelio propositum non fuit nisi ea commemorare, quae a ceteris evangelistis ommissa fuerant, in iis praesertim, quae conferrent ad Christi divinitatem confirmandam; multa propterea praetermisit, quae reliqui evangelistae retulerant (1). Nihil propterea exinde concluditur.

Ad 3. D. Expresse, Tr. implicit N. Comprehdit enim potestatem ejectionis daemones sub generica voce *operatio virtutum*; quomodo enim Apostolus potuisset excludere donum istud, quo ipsemet non semel usus est, praesertim Act. XVI, 16, et XIX, 12, ipsi adversariis fatentibus?

Ad 4. N. suppositum, quod tanquam certum assumunt adversarii, cum tamen falsum sit. In Minori enim Asia, Ephesi scilicet, perhibentur expulsus spiritus nequam, opera Pauli, et vani conatus filiorum Scevae exorcistarum; Philippis praeterea spiritus Pythonis a puella Pauli jussu discessit. Tantum vero abest, ut ibidem daemones pro aegrotis sumantur, ut potius peculiariter *spiritus nequam languoribus* discernantur Act. XIX, 12.

Ad 5. N. Haec siquidem omnes assertiones gratuita sunt, cum nullo fundamento nitantur, nisi praeposteris adversariorum iudiciis. Nam gratis supponunt 1. usum loquendi invaluisse, quo aegroti dicerentur daemones; imo documenta deprompta sive ex sacris sive ex profanis auctoribus contrarium evincunt (2), 2.

(1) Mirum nemini videri debet, plurima a Joanne fuisse praetermissa, quae a ceteris evangelistis referuntur, si ratio habeatur scopi, quem sibi proposuit. Priores enim Christi annos obiter percurrit, nonnulla tantum referens, quae ab aliis Evangelii scriptoribus ommissa fuerant, puta convivium in Cana, colloquium cum Nicodem et muliere Samaritide, paralytico ad probaticam piscinam restitutam sanitate; imo multiplici panis prodigium, utpote jam ab aliis commemoratum, ideo solum attingere videtur, ut tertii paschalis periodum, unde praecipua historiae suae partem orditur, insignis miraculi nota quadam et characterem illustret. atque ut instituta Eucharistiae doctrinam latius exponat; clarissimum utrumque postremo anno perpetratum miraculum, quo Christum caeco a nativitate, visum indidit ac Lazarum a mortuis excitavit, ab aliis omissum fuse prosequitur. Ceterum vix alicubi mentionem iniecit eorum, quae memorabilia Christi dicta vel facta illi recoluerant; idcirco in prodigiis recensendis parcissimus est; contra vero prolixiores ejus sermones ac minus breves orationes plurima nobis servavit. Hinc factum est, ut alia plane docendi methodus apud Joannem a Salvatore servata esse videatur quam apud reliquos evangelistas. Cum vero ab his frequens mentio facta sit liberationis obsessorum, hanc penitus silentio praetermisit Joannes non secus atque aegrotorum recuperatam incolumitatem.

(2) Quoniam neoterici biblici solent provocare ad usum loquendi, abs re non erit afferre auctoritatem Flavii Joephi ad ostendendum nusquam apud judaeos hunc loque di usum obtinuisse, ut daemones dicerentur aegroti. Haec porro ejus sunt verba, *Archaeol. lib. viii, cap. 2, § 5*: *Concessit ei (Salomoni) etiam Deus, ut disceret artem contra malos daemones ad utilitatem et curationem hominum. Et cum incantationes composuisset, quibus leniantur morbi, etiam formas ad-*

Christum sese accommodasse vulgi opinioni eamque factis et dictis confirmasse, quod pugnat cum ejus veracitate; 3. Apostolos Christum non aliter intellexisse, quum de contrario potius constet, ipsis fatentibus rationalistis (4).

Atque hinc intelligitur, quod ex commentariis Hieronymi in cap. XXVIII Jeremiae opponi solet: *Quasi non multa in Scripturis sanctis dicantur juxta opinionem illius temporis, quo gesta referuntur, et non juxta quod rei veritas continebat*. Aliud enim est plerumque ad falsam vulgi opinionem historice referri, aliud vero falsam vulgi opinionem dogmaticae fignentis firmari. Primum ad historiae veritatem spectat, alterum ad historici vel operantis nequitiam, nec talis profecto Hieronymi sensus est (2).

II. Inst. Saltem plerique ex iis, qui in Novo Testamento daemones dicuntur, 1. non nisi amentia laborarunt; quum pertinaciter fixum in ipsis esset, se fuisse a daemone correptos. Insaniae omnia indicia occurrunt in duobus illis Gadarenis, seu Gerasenis, quos

jurationum reliquit, quibus vincita daemones ita ejiciunt, ut nunquam revertantur... Vidi enim ex popularibus meis quemdam Eleazarum coram Vespasiano et filiis ejus et tribuis reliquisque militibus ex daemone potestate ab eis obsessos liberantem. Porro volens Eleazarus illis, qui aderant, persuadere manifestumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe ibi collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum, daemone imporrabat, ut homine egrediens illa evertat, atque faciat, ut spectantes intelligant quod hominem reliquisset. Hoc autem revera factum, palam erat Salomonis sapientia et scientia. Vid. pag. 419 edit. Havercamp. Quidquid porro sit de veritate facti, quod Josephus refert, cujus fides penes ipsum sit, nihilominus per haec verba, quae auctoris coevi sunt, destruantur omnia argumenta, sive negativa sive conjecturalia, quibus iunxi neoterici biblici contendunt, daemoniacorum nomine non nisi aegrotos in Scripturis significari. Nam 1. est auctor coaevus, qui loquitur de daemone tanquam de re vulgatissima, ac de exorcismis passim ab antiquissimis temporibus in usum receptis ad liberandos vere a daemone obsessos. 2. Scribit inter graecos ad graecos et romanos. Evanescit proinde difficultas e Joannis silentio petita, eo quod scriberet inter graecos. 3. Testem sese exhibet de visu ejus, quod de Eleazaro exorcista litteris consignavit. 4. Exhibet omnia signa, quibus verus daemone dignoscitur. Nam ut signum de exitu daemones et corpore obsessi refert, daemone exeuntem debuisset evertere poculum aqua plenum non procul coram omnibus positum, ideoque non agebatur de insanis, epilepticis, furiosis, aegrotis. 5. Expulsionem daemones vocat passim *curationem daemoneum*. Eadem propterea voce uti poterant evangelistae. 6. Exorcistam inducit imperantem daemone, ne amplius in obsessum liberatum revertetur. Quando igitur Christus imperabat daemone, non simulabat. 7. Denique *daemones* colectivo ac plurali numero vocat ad significandam eorum multitudinem τῶν δαιμονίων. Commemorat hominem collapsum, adjurationem exorcistarum, etc.

(1) Etenim Wegscheider, § 106, *verisimilimum* esse putat magistrum sapientissimum Christum, relictis quidem de daemoneologia judaeorum cogitasse, discipulos vero istam doctrinam non satis intellexisse, et ipsam providentiam divinam posteris eandem emendandam tradi voluisse. Hanc porro emendationis curam sibi rationalistae demandatam a divina providentia autumant!

(2) Cfr. edit. Vallarsii, tom. iv, pag. 4040.